

۹۷۷۱۹
۹۴۱۰۱۲۹

روش‌های آموزش و تدریس

آنچه معلمان باید درباره‌ی روش‌های آموزش و تدریس بدانند

نوشته:

پیتر وست وود

مترجمان:

دکتر فرهاد ایبی‌زاده

(عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی)

شهربانو کریمی

مهشید مرادی

کتاب‌مهریان

Mehraban Book

سرشناسه	Westwood, Peter S. - ۱۹۳۶ - م.
عنوان و نام پدیدآور	روش‌های آموزش و تدریس آنچه معلمان باید درباره‌ی روش‌های آموزش و تدریس بدانند / نوشته پیتروست وود؛ مترجمان فرهاد ابی‌زاده، شهربانو کریمی، مهشید مرادی.
مشخصات نشر	تهران: موسسه کتاب مهریان نشر، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	۱۷۰ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۰۷-۰۴۲-۳
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	عنوان اصلی: What teachers need to know about reading and writing difficulties, 2008.
موضوع	یادگیری - اختلافات
موضوع	سوادآموزی
شناسه ای. ده	ل. ا. ده، فرهاد، ۱۳۴۵ - مترجم
شناسه افزوده	کریمی، شهربانو، ۱۳۴۹ -
شناسه افزوده	مهشید، ۱۳۷۰ -
رده‌بندی کنگره	۹۱۲.۴ / ۴۷۰.۴ LC
رده‌بندی دیویی	۱/۹
شماره کتابشناسی ملی	۰۳۰۳۷۶

عنوان	روش‌های آموزش و تدریس آنچه معلمان باید درباره‌ی روش‌های آموزش و تدریس بدانند
مؤلف	پیتروست وود
مترجمان	دکتر فرهاد ابی‌زاده، شهربانو کریمی، مهشید مرادی
ناشر	مؤسسه کتاب مهریان نشر
صفحه‌آرا	مسین احمدی
طراح جلد	آسیه امسانگر
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۰۷-۰۴۲-۳
نوبت چاپ	اول پاییز ۱۳۹۴
تیراژ	۵۰۰ نسخه

دفتر انتشارات: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان لیاقت‌نژاد، پلاک ۱۸۹

تلفن: ۶۶۹۷۳۱۷۵-۶

کدپستی: ۱۳۱۴۹۶۵۳۵۱

ایمیل و وب سایت: MehrabanPub.com - Info@mehrabanshop.com

فروشگاه اینترنتی: Ketabemehraban.com

کلیه حقوق و حق چاپ متن و عنوان کتاب که به ثبت رسیده است، مطابق با قانون حقوق مؤلفان و مصنفان مصوب ۱۳۴۸ محفوظ و متعلق به مؤسسه کتاب مهریان نشر می‌باشد. هرگونه برداشت، تکثیر، کپی‌برداری به هر شکل (چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی) بدون اجازه‌ی کتبی از مؤسسه

کتاب مهریان نشر ممنوع بوده و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

کتاب مهریان

خواننده گرامی، این کتاب حاصل دسترنج چندین و چند ساله‌ی مؤلف، مترجمین و ناشر است. کثیرالکمال یا جزیبی از آن بدون اجازه ناشر و همچنین خرید و فروش آن کاری نادرست، غیراخلاقی و نامشروع است. پیامد این عمل ناصواب موجب گسترش بی‌اعتمادی در کل جامعه و به تبع ایجاد محیطی ناسالم برای خود و فرزندانمان می‌شود. بجاست قبل از خرید و فروشی این کتاب از کپی نبودن آن اطمینان حاصل کنیم.

فهرست مطالب

۷	پیش‌گفتار مترجم
۹	پیش‌گفتار
۱۳	فصل اول: مفهوم‌پردازی یادگیری و تدریس
۱۳	موضوعات کلیدی
۱۶	سازنده‌گرایی
۱۸	یادگیری فعال
۱۹	ساخت‌گشایی سازنده‌گرایی
۲۶	تدریس مستقیم
۲۹	آموزش مستقیم (DI)
۳۲	تدریس تعاملی با کل کلاس
۳۷	فصل دوم: روش‌های تدریس مستقیم: متناسب با اهداف
۳۷	موضوعات کلیدی
۳۸	انواع تدریس مستقیم
۳۹	سخنرانی‌ها
۴۲	بهبود سخنرانی
۴۵	محدودیت‌های وابسته به روش سخنرانی
۴۶	سخنرانی‌های کوتاه کلاس درس
۴۸	دروس معلم محور
۴۹	نقش مهم تدریس مستقیم
۵۳	فصل سوم: روش‌های دانش‌آموز محور: متناسب با اهداف
۵۳	مباحث کلیدی

۵۴	رویکردهای دانش آموز محور
۵۵	روش های مبتنی بر کاوش
۵۶	یادگیری اکتشافی
۵۸	محاسن اکتشاف هدایت شده
۵۹	معایب روش های اکتشافی
۶۱	یادگیری مبتنی بر مسأله
۶۲	محاسن روش یادگیری مسئله محور (PBL)
۶۳	معایب روش یادگیری مسئله محور (PBL)
۶۴	یادگیری پروژه محور
۶۶	محاسن یادگیری پروژه محور
۶۶	محدودیت های یادگیری پروژه محور
۶۷	یادگیری منبع محور
۶۸	محاسن یادگیری منبع محور
۶۹	دشواری های روش منبع محور
۷۰	یادگیری به کمک رایانه
۷۱	محاسن یادگیری به کمک رایانه
۷۲	معایب یادگیری به کمک رایانه (CAL)
۷۵	فصل چهارم: روش های تدریس: متناسب با دانش آموزان
۷۵	مباحث کلیدی
۷۶	یادگیرندگان خردسال
۷۸	دانش آموزان مستعد
۸۴	دانش آموزان با مشکلات یادگیری
۸۸	دانش آموزان ناتوان (معلول)

۸۸.....	دانش آموزان دارای ناتوانی جسمی
۹۱.....	دانش آموزان دارای اختلال بینایی
۹۳.....	دانش آموزان دارای اختلال شنوایی
۹۸.....	دانش آموزان ناتوان ذهنی
۱۰۵.....	فصل پنجم: تدریس مؤثر
۱۰۵.....	مباحث کلیدی
۱۰۶.....	پژوهش فرایند - محصول
۱۰۷.....	فراسوی مطالعات فرآیند - محصول
۱۱۱.....	نقدهای داده‌های تدریس اثربخش
۱۱۲.....	مهارت‌های آموزشی و پرورشی (آموزش عملی) معلمان اثربخش
۱۱۲.....	ارائه و توضیح
۱۱۴.....	پرسیدن
۱۱۶.....	ارائه بازخورد
۱۱۸.....	آموزش (عملی) راهبرد
۱۱۹.....	آموزش انطباقی و افتراقی
۱۲۴.....	یادگیری مشارکتی و استفاده از گروه‌ها
۱۲۶.....	تدریس (خصوصی) هم‌تا و کمک‌رسانی هم‌سالان
۱۲۹.....	فصل ششم: ارزیابی یادگیری
۱۲۹.....	مباحث کلیدی
۱۳۱.....	هدف‌های ارزیابی
۱۳۲.....	ارزیابی تکوینی
۱۳۲.....	مشاهده
۱۳۵.....	ارزیابی نمونه‌های کار، تکالیف منزل و پوشه‌های کار دانش آموزان

۱۳۶	مصاحبه با دانش‌آموزان
۱۳۷	آزمونک و آزمون‌های غیررسمی
۱۳۷	آزمون
۱۳۸	آزمون‌های معلم ساخته
۱۳۹	آزمون‌های هنجاری
۱۴۰	آزمون‌های تشخیصی
۱۴۱	ارزیابی مبتنی بر برنامه‌درسی
۱۴۳	تعلیم و تربیت رده محور
۱۴۴	ارزیابی باید منجر به بهبود تدریس شود
۱۴۷	فصل هفتم: شکاف بین پژوهش و عمل
۱۴۷	مباحث کلیدی
۱۴۸	پژوهش نشان می‌دهد که معلمان تحت تأثیر قرار گرفته‌اند
۱۵۰	استفاده پیوسته از روش‌های اثبات نشده
۱۵۲	دو الگوی مؤثر که به ندرت مورد استفاده قرار می‌گیرد
۱۵۴	شاید آونگ شروع به نوسان نماید
۱۵۶	روش‌های مبتنی بر پژوهش
۱۵۹	پیوست‌ها
۱۵۹	فهرست منابع
۱۷۷	فهرست موضوعی

پیش‌گفتار مترجم

چند سال پیش، یکی از پرسش‌های آزمون جامع یکی از دانشگاه‌های کشور در رشته برنامه‌ریزی درسی این بود که چه تفاوت یا تفاوت‌های عمده‌ای بین نظام تعلیم و تربیت جدید با گذشته می‌توان مشاهده کرد؟ پاسخ یکی از دانشجویان این بود که تفاوت‌های بسیاری وجود داشته که همه آنها به جز یک مورد موجب رشد نظام آموزشی شده است. فضا و امکانات آموزشی، مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، تکنولوژی آموزشی، تغذیه و بهداشت دانش‌آموزان و... همه از زمره مسائلی هستند که در نظام آموزشی طی دهه‌های گذشته دستخوش تحول جدی گردیده و موجبات رشد نظام آموزشی را فراهم آورده‌اند. اما تنها در یک شاخص، نظام آموزشی دچار افول جدی شده است. گزاف نیست که بگوییم معلم تنها شاخصی است که طی دهه‌های گذشته نتوانسته در راستای هدف‌ها و برنامه‌های آموزشی تحول پیدا کند، بلکه شاید بتوان گفت که در راستای تربیت معلم، نظام آموزشی به هیچ‌وجه کاملاً بهبود نیافته است. همین یک شاخص منجر به ضعف و نقصان جدی در محتوای نظام آموزشی و نهایتاً رکود در فرایند تعلیم و تربیت نسل‌های جدید گردیده است.

شخصیت معلم متشکل از منش و بحرث و است. باورها، کردار، اصول و ارزش‌هایی که در ضمیر معلم شکل گرفته و در جان و دل او رخنه نموده است، منش معلم را شکل می‌دهد و دانش، اطلاعات، تجربه‌ها و اندوخته‌های علمی، فلسفی، تاریخی و تخصصی نگرش معلم را شکل می‌دهد. در رویارویی با دانش‌آموز و در فضای آموزشی و تحصیلی در کلاس و حین تدریس، معلم با این دو جنبه شخصیتی خود، اقدام به انتقال دانش، اطلاعات و شیوه‌اندگی به دانش‌آموز می‌نماید. انتقال دانش امروزه به عنوان یک دانش و مهارت تلقی می‌شود که لازم است معلمان در آن از ورزیدگی لازم برخوردار شوند، اما انتقال ویژگی‌های برگرفته از منش‌ها، به سادگی مطالب منشعب از نگرش‌ها نیست. به عبارت دیگر کار معلم در انتقال نگرش خود، اگرچه دارای ظرافت و دقایقی است ولی در مقایسه با انتقال مطالب برگرفته از منش‌های یک معلم، بسیار ساده‌تر است. صعوبت و دشواری انتقال ابعاد منشی شخصیت، در رویکرد تقلیل‌گرایانه حاکم بر نظام علمی تعلیم و تربیت رفته‌رفته منجر به آن شده است که منش معلم تقریباً دست‌خوش فراموشی شود. درک هر چه بهتر این موضوع با مقایسه‌ای بین خود، معلمان خود و معلمان معلمان خود (یا نسل

جدید معلمان با یک و دو نسل پیشین از معلمان) صورت می‌پذیرد. در این مقایسه در می‌یابیم که هم در بعد نگرش و هم در بعد منش، فرآیند تعلیم و تربیت رو به افول بوده است. زیرا که آثار به جا مانده از سوی معلمان گذشته، به مراتب دقیق‌تر و عمیق‌تر از آثار کنونی است و البته منش آنها نیز به مراتب تاثیرگذارتر از منش نسل جدید معلمان است.

در این میان مطالعات انجام گرفته در حوزه روش‌های آموزش و تدریس نیز بیش از هر چیز از این روند حکایت دارد. کتاب حاضر نیز علیرغم این که به مبانی نظری و فلسفی روش‌های آموزش و تدریس و همچنین نمون ترویج و گسترش این روش‌ها به صورت مختصر و شیوا پرداخته و به معلمان، اساتید، دانشجویان علوم تربیتی، روان‌شناسی تربیتی و... کمک می‌کند تا با سهولت بیشتری کار آموزش و تدریس را سامان بخشند، از این قاعده مستثنی نیست. خوانندگان محترم بدانند که کار معلم، تنها برگرفته از دیدگاه انتقال دانش تخصصی نیست (که البته امری لازم است)، اگرچه متأسفانه هم اکنون فضای غالب این چنین است؛ معلمی کردن از جهتی مستلزم وجود منش یک انسان فرهیخته در شخصیت معلم است که داشتن این ویژگی و انتقال آن به نسل جوان و جدید (بعدی) بعد هنری به آن می‌بخشد و دشواری‌های جدی معلمی نیز در همین بخش است. کتاب روش تدریس که توسط پیتروستوود نگاشته شده است، کتابی موجز و از این جهت که به مبانی نظری روش‌های آموزش و تدریس توجه داشته و، عین ایجاز از عمق مناسبی برخوردار است و همان گونه که پیش از این نیز اشاره شد برای علاقه‌مندان دروس روش تدریس و روش‌های آموزشی در رشته‌های مدیریت آموزشی، برنامه‌ریزی آموزشی، برنامه‌ریزی درسی و روان‌شناسی تربیتی در دانشگاه‌ها و مراکز تربیت معلم مناسب است. امید است در میان کتبی که در این باره به فارسی نگاشته یا ترجمه شده است، بتواند کمکی در ارتقاء سطح علمی دانشجویان و دانش‌پژوهان باشد. در ترجمه اولیه این اثر زحمات خانم‌ها شهربانو کریمی و مهشید مرادی بسیار حائز اهمیت بوده که مورد تقدیر است. همچنین از ناشر محترم و همکاران وی که در انتشار این اثر زحمات زیادی را متقبل شده‌اند، نیز تشکر و قدردانی می‌شود.

می‌رود از سینه‌ها در سینه‌ها / از ره مخفی صلاح و کینه‌ها

دکتر فرهاد ابی زاده

پاییز ۱۳۹۴

پیش‌گفتار

یک روش تدریس با مجموعه‌ای از اصول، روش‌ها یا راهبردهای مورد استفاده معلمان، برای نیل به یادگیری مطلوب در دانش‌آموزان مشخص می‌شود (لیو و شی، ۲۰۰۷). بخشی از این اصول و روش‌ها به وسیله ماهیت موضوع مورد تدریس و بخشی توسط باورها و نظریه‌های ما پیرامون چگونگی یادگیری دانش‌آموزان تعیین می‌شود.

در نیمه نخست سده بیستم، شکل غالب تعلیم و تربیت کلاً مبتنی بر آموزش معلم محور همراه با استفاده بیش از کتاب‌درسی، تمرین و تکرار بوده است. در این دوران، به شکلی آشکار بر موضوع درسی تأکید می‌شد و پیرامون این موضوع که چگونه می‌توان به بهترین شکل یادگیری را در دانش‌آموزان تسهیل نمود، کم‌تر تأمل می‌شد. معلمان در آغاز هر درس به سخنرانی و بیان توضیحات پیرامون موضوع مربوط می‌پرداختند، در ادامه دانش‌آموزان را به انجام تکلیف درسی مرتبط با آن موضوع وادار می‌نمودند. هر چند که معلمان خلاق‌تر تا حدودی بحث و گفت‌وگو را نیز تشویق می‌نمودند، اما به‌طور کلی یک آلاس خوب، کلاسی بود که دانش‌آموزان آن ساکت و آرام بودند. معلم تکالیف درسی انجام شده توسط دانش‌آموزان را بررسی و نمره‌ای برای آنها در نظر می‌گرفت. آنگاه تکالیف به دانش‌آموزان برگردانده می‌شد و آنها بر اساس نمره‌ای اخذ شده، رتبه‌بندی می‌شدند. از این رویکرد تقریباً برای تدریس همه موضوعات در برنامه‌درسی استفاده می‌شد. در این بین هیچ‌کس نمی‌پرسید که آیا این روش کارآمد است یا خیر؟ در واقع این رویکرد تبدیل به یک سنت شده بود.

در حدود دهه‌ی ۱۹۵۰، معلمان با استفاده از رویکردهای پروژه‌ای^۱ و درگیر نمودن دانش‌آموزان در کار گروهی بیشتر تشویق شدند. برخی معلمان حتی در برابر این تغییرات اندکی هم مقاومت نمودند. اما رفته‌رفته در دهه بعدی رویکردهای ابتکاری^۲ بیشتری ظهور یافته و در سال‌های نخستین این دهه، روش‌های مبتنی بر فعالیت^۳ و سپس استفاده از رسانه‌های آموزشی^۴ جدید همچون تلویزیون و

1. project approach
2. innovative approaches
3. activity-based methods
4. medium of educational

فیلم توصیه شد. در این دوران بود که معلمان متوجه شدند هنگامی که از روش‌های تدریس متنوع‌تر استفاده می‌نمایند، دانش‌آموزان آنها انگیزه و علاقه‌مندی بیش‌تری از خود بروز می‌دهند.

طی سال‌های ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۰ رشدی سریع در پژوهش آموزشی که درصدد بررسی تأثیر رویکردهای گوناگون در تدریس بودند، صورت گرفت. هم‌زمان با این رشد، درحوزه‌ی روان‌شناسی نیز پژوهش درباره‌ی چگونگی یادگیری انسان شامل این‌که انسان‌ها چگونه بر دانش دست پیدا می‌کنند، چگونه اطلاعات را پردازش می‌نمایند، چگونه مهارت‌ها و راهبرد خود را توسعه می‌دهند و چگونه تفکر استدلال می‌نمایند، ادامه یافت. رفته‌رفته، شواهد به دست آمده از پژوهش‌های صورت گرفته در این دو حوزه‌ی مستقل، با یکدیگر ترکیب شدند. اکنون تناسب و اثربخشی یک روش تدریس خاص را می‌توان بر اساس نوع یادگیری‌ای که در آن روش ایجاد می‌شود و نیز در رابطه با ویژگی‌های یادگیرندگان، مورد توجه قرار داد. البته، پژوهش پیرامون روش‌ها ادامه داشته و مباحث برآمده از نظرهای گوناگون یادگیری و نیز چگونگی تأثیر این نظریه‌ها بر روش‌ها، هنوز هم صفحات بسیاری را نشأت از روان‌شناسی پرورشی را به خود اختصاص داده است. متأسفانه معلم عادی در موقعیتی نیست که بتواند به این نشریات دسترسی یابد، بنابراین، هنوز شکافی بزرگ بین شواهد پژوهشی و آگاهی معلمان از این نشریات وجود دارد. این کتاب گامی کوچک در راستای رساندن شواهد و مباحث به دست معلمان است.

در پایان صمیمانه از کارولین گلاسکودین^۱ برای تلاش سخاوتمندانه و در آماده‌سازی این کتاب برای چاپ قدردانی می‌نمایم. هم‌چنین از کارکنان مهربان توانا و دانش‌ورای پژوهش تربیتی استوایی (ACER) که چاپ و نشر این کتاب را برعهده داشتند، سپاس‌گزاری می‌کنم.

پیتر وست‌وود

منابع:

خوانندگان محترم می‌توانند جهت دسترسی به منابع ذکر شده در این کتاب از طریق مراجعه به پیوندهای مستقیم مندرج در نشانی اینترنتی زیر اقدام نمایند.

www.acer.edu.au/need2know